

Artur Pliszko

NOWE STANOWISKO MĄDZIAKA MALINOWEGO *MUTINUS RAVENELII* (PHALLACEAE) NA WYŻYNIIE ŚLĄSKIEJ

A new stand of Red Stinkhorn *Mutinus ravenelii* (Phallaceae) in the Silesian Upland

Mądziaak malinowy *Mutinus ravenelii* (Berk. & M. A. Curtis) E. Fisch to północnoamerykański gatunek grzyba z rodziny sromotnikowatych (*Phallaceae*) zawleczony do Europy pod koniec XIX wieku. W Polsce odnotowany po raz pierwszy w 1967 roku w Krakowie (Gumińska 1985). Obecnie znanych jest ponad 50 stanowisk tego gatunku, głównie w południowej i środkowej części kraju (Wyżyna Śląsko-Krakowska, Wyżyna Małopolska, Nizina Mazowiecka) (Szczepkowski i Obidziński 2012, Kujawa i Gierczyk 2012, 2013a, 2013b, Markiewicz 2013). Mądziaak malinowy preferuje siedliska antropogeniczne, takie jak parki, ogrody botaniczne, szklarnie, ogródki działkowe, zalesienia na nieużytkach, a także zarośla, lasy liściaste i mieszane o różnym stopniu degeneracji, owocniki wyrastają zwykle na wilgotnym i bogatym w próchnicę podłożu (Szczepkowski i Obidziński 2012). Ze względu na rzadkie występowanie przez dłuższy czas podlegał ścisłej ochronie gatunkowej (Rozporządzenie 1983, 2001), jednakże z powodu obcego pochodzenia i tendencji do ekspansji, usunięto go z listy grzybów objętych ochroną prawną (Rozporządzenie 2004).

W lipcu 2014 roku odkryto nowe stanowisko mądziaaka malinowego w Bolesławiu niedaleko Olkusza na Wyżynie Śląskiej (koordynaty: 50°17'29,28"N/19°29'25,92"E). W odniesieniu do metody kartogramu ATPOL (Zajac 1978) stanowisko mieści się w kwadracie DF46 (10 km × 10 km). Dwa dojrzałe owocniki znaleziono w lesie sosnowo-brzozowym (fot. 1), na zrekułtywowanej hałdzie po wydobyciu złóż rud cynkowo-ołowiowych (Grodzińska i Szarek-Łukaszewska 2002). Las ten charakteryzuje się luźnym zwarciem koron (40-50%), bardzo słabo rozwiniętym podszytem, luźną warstwą runa oraz dobrze rozwiniętą warstwą mszystą. Drzewostan składa się głównie z nasadzonej, kilkudziesięcioletniej sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris* i brzozy zwisłej *Betula pendula*, z domieszką olszy szarej *Alnus incana* i kilku gatunków obcych, takich jak: dąb czerwony *Quercus rubra*, robinia akacja *Robinia pseudoacacia* i sosna wejmutka *Pinus strobus*. Jeden owocnik był uszkodzony (przełamany na dwie części), najprawdopodobniej został potrącony przez przechodzących ludzi lub zwierzęta. Obecność mądziaaka malinowego na terenie dawnej hałdy potwierdza jego przywiązanie do siedlisk antropogenicznych oraz jest przejawem tolerancji grzyba na zawartość metali ciężkich w glebie, takich jak cynk i ołów.

Fot. 1. Mądziak malinowy *Mutinus ravenelii* w lesie sosnowo-brzozowym w Bolesławiu (Fot. Artur Pliszko, 18.07.2014).

Photo 1. The Red Stinkhorn *Mutinus ravenelii* in a pine-birch forest in Bolesław village (Photo by Artur Pliszko, 18 July 2014).

LITERATURA

- GRODZIŃSKA K., SZAREK-ŁUKASZEWSKA G. 2002. Hałdy cynkowo-ołowiowe w okolicach Olkusa – przeszłość, teraźniejszość i przyszłość. *Kosmos* 51, 2: 127-138.
- GUMIŃSKA B. 1985. *Mutinus ravenelii* (Berk. & M. A. Curtis) E. Fisch (Phallales, Mycota) – nowy gatunek dla flory Polski. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego* 752, *Prace Bot.* 13: 97-103.
- KUJAWA A., GIERCZYK B. 2012. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych w Polsce. Część VI. Wykaz gatunków przyjętych do rejestru w roku 2010. *Przegl. Przyr.* 23, 4: 3-59.
- KUJAWA A., GIERCZYK B. 2013a. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych w Polsce. Część VII. Wykaz gatunków przyjętych do rejestru w roku 2011. *Przegl. Przyr.* 24, 2: 3-42.
- KUJAWA A., GIERCZYK B. 2013b. Rejestr gatunków grzybów chronionych i zagrożonych w Polsce. Część VIII. Wykaz gatunków przyjętych do rejestru w roku 2012. *Przegl. Przyr.* 24, 4: 10-41.

- MARKIEWICZ E. 2013. Stanowisko mądziaaka malinowego *Mutinus ravenelii* (Berk. & M. A. Curtis) E. Fisch w południowej Wielkopolsce. *Przegl. Przyr.* 24, 1: 72-73.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 kwietnia 1983 r. w sprawie wprowadzenia gatunkowej ochrony roślin. *Dz. U.* Nr 27, poz. 134 z dnia 20 maja 1983.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ściśłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów. *Dz. U.* Nr 106, poz. 1176 z dnia 29 września 2001 r.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną. *Dz. U.* Nr 168, poz. 1765.
- SZCZEPKOWSKI A., OBIDZIŃSKI A. 2012. Obce gatunki sromotnikowatych Phallaceae w lasach Polski. *Studia i Materiały CEPL w Rogowie* 33, 4: 279-295.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. *Wiad. Bot.* 22, 3: 145-155.

Summary

In July 2014, a new stand of rare alien fungus *Mutinus ravenelii* (Phallaceae) was recorded in Bolesław village in the Silesian Upland in southern Poland (coordinates: 50°17'29,2"N/19°29'25,9"E; the ATPOL cartogram unit: DF46). The fungus was found growing in a pine-birch forest on the recultivated waste heap of former zinc and lead mine.

Adres autora:

Artur Pliszko
Zakład Taksonomii Roślin, Fitogeografii i Herbarium
Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński
ul. Kopernika 31
31-501 Kraków
e-mail: artur.pliszko@uj.edu.pl